

Arys/Ostpreußen

*die kleine masurische Stadt
mit dem großen Truppenübungsplatz*

in Bilddokumenten

Orzysz/Prusy Wschodnie

małe mazurskie miasteczko
z ogromnym poligonem
na fotografiach

Wydawca: Wspólnota Miasta i Regionu Arys (Orzysz)

Ukazało się nakładem wydawnictwa Geiger-Verlag Horb w maju 2009 r.

Przekład na język polski

Mazurskie Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej
Orzysz 2010

MAZURSKIE STOWARZYSZENIE
AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
W ORZYSZU

Tłumaczenie wydane przez Mazurskie Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej w Orzyszu

Przekład: Agnieszka Jaros

Korekta: Anna Długozima

Redakcja i skład - Krzysztof Marusiński

Druk: Mazurskie Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej w Orzyszu

Wszelkie prace, które doprowadziły do wydania tego tłumaczenia wykonane zostały bezinteresownie i mają pomóc mieszkańcom miasta Orzysz w pogłębianiu wiedzy o naszej "małej ojczyźnie".

Egzemplarz bezpłatny

Orzysz 2010

str. 6

Wstęp

W moim zamyśle, jako autora, książka ta powinna posłużyć:
. byłym mieszkańcom miasta Arys i jego okolic w przypomnieniu i odświeżeniu pamięci o ich dawnej Ojczyźnie,
. potomkom uchodźców i wygnańców z tego terenu w zwróceniu uwagi na wyjątkowość tego miasta i jego tragiczne doświadczenia na przestrzeni historii,
. wszystkim zainteresowanym, w tym także obecnym mieszkańcom Orzysza w poznaniu niemieckiej przeszłości tego mazurskiego miasta.

W niektórych prywatnych archiwach, a przede wszystkim w archiwum państwa Sieglinde i Güntera Vier, na przestrzeni wielu lat, nazbierano setki widokówek Orzysza i okolic. Z tychże zbiorów, z archiwum wspólnot z okolic Pisz, a także z innych wypożyczeń, wybranych zostało do publikacji około dwustu dokumentów, zdjęć, pocztówek i grafik o wartościach historycznych. Wiele z nich - jednak nie wszystkie - pojawiły się już w publikacjach takich jak *Johannisburger Heimatbrief* czy też w orzyskim "Seuzerbrücke". Po raz pierwszy jednak doszło do opublikowania tak kompletnego portretu miasta.

W Orzyszu, gdzie od dawna stacjonował duży garnizon wojskowy, rozwijała się silna konkurencja w zaopatrywaniu żołnierzy w kartki pocztowe, w widokówki. Właśnie garnizon wojskowy i stacjonujący w nim żołnierze byli przyczyną tego, że poza pięknym krajobrazu, hotelami i obiektami rekreacyjnymi widokówki ukazywały to, co w Orzyszu było wyjątkowe – poligon i jednostkę wojskową.

W niektórych przypadkach widokówki zawierały unikalne zdjęcia lub odręczne rysunki. Najstarsze widokówki wykonywane były metodą artystycznych litografii.

Zbiór kart pocztowych z 1915 roku pokazuje zniszczenia miasta w wyniku I Wojny Światowej. Daje to dobre odniesienie do obserwowania późniejszego rozwoju miasta. Dla większej wyrazistości obrazu, niektóre widokówki przedstawiono w powiększeniu i dodano krótkie informacje. Załączone mapy o różnym charakterze i różnych skalach ułatwiają orientowanie w terenie pokazywanych miejsc, a zamieszczone na ostatnich stronach karty z książki telefonicznej mają przypomnieć byłych mieszkańców tego pięknego miasta.

Serdeczne podziękowania kierujemy zarówno do tych, którzy udostępnił nam do publikacji materiały: cenne dokumenty i grafiki, jak i do tych, którzy serdeczną krytyką i pomocą przysłużyli się do wydania tej książki. Podziękowania kierujemy do pracowników Geiger-Verlag w Horb, a także do całej społeczności miasta Arys i sponsorów, dzięki którym wydanie tej książki było możliwe.

Być może książka ta - pomimo moich najlepszych intencji - nie jest merytorycznie doskonała. Proszę o pobłażliwość. Jednocześnie zwracam się do naszej wspólnoty „Die Seufzerbrücke“ der Gemeinschaft Arys Stadt und Land, a także do wszystkich z prośbą o uzupełnienia, uwagi i wskazówki. Będę za nie bardzo wdzięczny, bo pomogą mi one w udoskonaleniu tej publikacji.

Oberstenfeld, wiosną 2009, **Dietrich Peylo**

str. 7

Przedmowa

W 2002 r. Wspólnota Johannsburg opublikowała książkę pod tytułem "W świetle wspomnień", której autorami są Gerhard Wippich, Gerhard Bosk i Ulrik Haffke. Książka opowiada historie o miejscach, wsiach i miastach powiatu i życiu ich mieszkańców. Zamieszczone stare pocztówki i stare zdjęcia opisane zwięzłym tekstem pokazują nam, jak było kiedyś. Jeden rozdział w tej książce poświęcony jest wyłącznie gminie Orzysz.

Nasza Wspólnota (Gemeinschaft Arys Stadt und Land) wychodzi z inicjatywą publikacji albumu przedstawiającego stare pocztówki i zdjęcia Orzysza i koszar oraz ich okolic. Obrazy te mają przypomnieć dawnym mieszkańcom jak wyglądało ich miasto i wioski, a młodej generacji pomóc w wyobrażeniu sobie, jak było kiedyś i jak kiedyś się żyło.

Autorem książki jest nasz rodak urodzony w orzyskiej rodzinie kupieckiej, Dietrich Peylo. W swojej publikacji wykorzystał on widokówki kolekcjonowane przez siebie od wielu lat. Wykorzystał też wiele zdjęć i pocztówek pochodzących z archiwów Wspólnoty Pizsa (Johannisburg), a także od męża jednej z mieszkanek Orzysza pani Sieglinde Vier z domu Kryszon i innych prywatnych archiwów.

Dzięki zaangażowaniu znaczących prywatnych środków finansowych, wysiłkom i pracy pana Dietricha Peylo, środkom finansowym naszych wspólnot i darowizn członków naszej społeczności, publikacja tego albumu mogła w tym roku dojść do skutku.

Dziękujemy za przygotowanie publikacji do druku panu Dietrichowi Peylo, a także wszystkim ofiarodawcom oraz naszemu doradcy finansowemu, panu Ulrichowi Reisenauer.

Oby to wydanie zostało szeroko upowszechnione i spotkało się z dużym zainteresowaniem czytelników.

Bad Pymont, wiosną 2009,

Dr. Gerhard Woytewitz

Przedstawiciel „Gemeinschaft Arys Stadt und Land”